

Obsah

Předmluva k druhému vydání	13
I. ÚVOD	15
1. Skladba hmoty	15
1.1. Druhy látek	15
1.2. Atomy a izotopy	15
1.3. Ionty a ionizace	17
1.4. Molekula a vazby atomů	17
1.5. Rozdělení látek podle elektrické vodivosti	18
2. Mezinárodní soustava jednotek (SI)	18
II. ELEKTROSTATIKA	23
3. Elektrický náboj tělesa	23
4. Coulombův zákon	23
5. Elektrické pole a jeho intenzita	25
6. Elektrická indukce	28
7. Působení elektrického pole na vodiče a nevodiče	29
8. Elektrický indukční tok	30
9. Potenciální energie, potenciál a elektrické napětí	30
10. Kondenzátor a jeho kapacita	33
11. Druhy kondenzátorů	34
12. Spojování kondenzátorů	36
13. Energie elektrostatického pole	39
14. Vznik elektrických nábojů	40
III. STEJNOSMĚRNÝ PROUD	41
15. Stejnosměrný proud v elektrickém obvodu	41
15.1. Elektrický obvod	41
15.2. Elektrický zdroj a jeho napětí	41
15.3. Elektrický proud a hustota proudu	43
15.4. Elektrický odpor a vodivost vodiče	43
15.5. Ohmův zákon	45
15.6. Závislost odporu na teplotě	46
16. Spojování rezistorů	47
16.1. Spojování rezistorů za sebou	47
16.2. Spojování rezistorů vedle sebe	48
16.3. Smíšené spojování rezistorů	49
16.4. Transfigurace rezistorů spojených do trojúhelníku na rezistory spojené do hvězdy	50
16.5. Kirchhoffovy zákony	53
17. Řešení složených elektrických obvodů stejnosměrného proudu	54
17.1. Řešení postupným zjednodušováním obvodu	54
17.2. Řešení elektrického obvodu pomocí Kirchhoffových zákonů	55
17.3. Řešení elektrického obvodu metodou smyčkových proudů	56
18. Práce a výkon elektrického proudu	57
18.1. Práce elektrického proudu	57
18.2. Výkon elektrického proudu	58
18.3. Účinnost elektrického zařízení	59
19. Děliče napětí	60
19.1. Nezatížený dělič napětí	61

19.2.	Zatížený dělič napětí	61
19.3.	Théveninova poučka	63
20.	Tepelné a chemické účinky elektrického proudu	65
20.1.	Joulův—Lenzův zákon	65
20.2.	Princip elektrolýzy a její použití v technické praxi	67
20.3	Faradayovy zákony	68
21.	Galvanické články a akumulátory	69
21.1.	Podstata galvanických článků	69
21.2.	Elektromotorické napětí a svorkové napětí elektrického zdroje	70
21.3.	Olověné akumulátory	73
21.4.	Oceloniklové a niklokadmidiové akumulátory	74
21.5.	Střibrozinkové a střibrokadmidiové akumulátory	75
21.6.	Miniaturní zapouzdřené akumulátory	75
21.7.	Princip palivových článků	75
21.8.	Vlastnosti primárních a akumulátorových článků	76
a)	Vlastnosti primárních článků	76
b)	Vlastnosti akumulátorových článků	76
21.9.	Nabíjení akumulátorů	78
a)	Nabíjení olověných akumulátorů	78
b)	Nabíjení alkalických akumulátorů	78
21.10.	Spojování elektrických zdrojů	79
IV.	MAGNETISMUS	82
22.	Magnety a jejich vlastnosti	82
23.	Magnetické pole	83
24.	Intenzita magnetického pole	85
24.1.	Intenzita magnetického pole přímého vodiče	85
24.2.	Intenzita magnetického pole kruhového závitu	86
24.3.	Intenzita magnetického pole válcové cívky (solenoidu)	87
24.4.	Intenzita magnetického pole prstencové cívky (toroidu)	88
25.	Magnetomotorické napětí a magnetické napětí	88
26.	Magnetická indukce a magnetický tok	89
27.	Magnetické materiály a jejich vlastnosti	90
27.1.	Rozdělení magnetických materiálů	90
27.2.	Magnetizační křivka	91
27.3.	Hysterezní smyčka	93
28.	Magnetický obvod	94
28.1.	Hopkinsonův zákon	94
28.2.	Řešení magnetických obvodů	95
29.	Silové působení magnetického pole	97
29.1.	Silové účinky magnetického pole na vodič, kterým prochází proud	97
29.2.	Silové účinky magnetického pole dvou vodičů, jimiž prochází proud	98
30.	Elektromagnetická indukce	99
30.1.	Indukované pohybové elektromotorické napětí a indukované pohybové svorkové elektrické napětí	100
30.2.	Indukované transformační elektromotorické napětí a transformační svorkové elektrické napětí	102
30.3.	Vlastní indukčnost	105
30.4.	Vzájemná indukčnost	106
30.5.	Energie magnetického pole	108
30.6.	Spojování cívek	109
31.	Vířivé proudy	111
32.	Ztráty v magnetických materiálech	112
V.	STŘÍDAVÝ PROUD	113
33.	Sinusový průběh	113
34.	Vznik střídavého napětí a střídavého proudu	115
35.	Hodnoty střídavého proudu a napětí	117
36.	Znázornění sinusových veličin fázory	119
37.	Jednoduché obvody střídavého proudu	120
37.1.	Obvod s ideálním rezistorem	121
37.2.	Obvod s ideální cívkou	122
37.3.	Obvod s ideálním kondenzátorem	123

38.	Složené obvody střídavého proudu	125
38.1.	Skutečná cívka v obvodu střídavého proudu	126
38.2.	Skutečný kondenzátor v obvodu střídavého proudu	127
38.3.	Rezistor, cívka a kondenzátor zapojené do série	128
38.4.	Rezistor, cívka a kondenzátor zapojené paralelně	129
39.	Rezonance	130
39.1.	Sériová rezonance	130
39.2.	Paralelní rezonance	131
40.	Výkon a práce střídavého proudu	132
41.	Trojfázová soustava	137
41.1.	Vznik trojfázové soustavy	137
41.2.	Spojení trojfázového vinutí do hvězdy	139
41.3.	Spojení trojfázového vinutí do trojúhelníku	141
42.	Výkon a práce trojfázové soustavy	142
43.	Kompenzace účiníku	144
43.1.	Podstata kompenzace účiníku	144
43.2.	Způsoby kompenzace účiníku	146
VI.	TRANSFORMÁTORY	150
44.	Podstata transformátoru	150
45.	Konstrukce transformátorů	152
45.1.	Magnetický obvod	152
45.2.	Vinutí	154
45.3.	Chlazení transformátorů	154
45.4.	Nádoby olejových transformátorů a dilatační nádoba	155
46.	Spojování vinutí trojfázových transformátorů	158
47.	Paralelní chod transformátorů	160
48.	Ztráty a účinnost transformátorů	161
49.	Zvláštní transformátory	162
49.1.	Natáčivý transformátor	162
49.2.	Autotransformátor	162
49.3.	Svařovací transformátory	163
49.4.	Přístrojové transformátory	164
49.5.	Jiné zvláštní transformátory	165
VII.	ASYNCHRONNÍ MOTORY	166
50.	Vznik točivého magnetického pole	166
51.	Konstrukce asynchronního motoru	168
52.	Druhy, vlastnosti a konstrukce asynchronních motorů	171
52.1.	Rozdělení asynchronních motorů	171
52.2.	Popis, vlastnosti a použití trojfázových asynchronních motorů	171
a)	Motor nakrátko	171
b)	Kroužkový motor	174
c)	Motor s dvojitou klecí	174
d)	Motor s vírovou klecí	177
e)	Lineární indukční motor	177
53.	Spouštění asynchronních motorů	179
53.1.	Spouštění asynchronních motorů nakrátko	179
a)	Spouštění přímým připojením k síti	179
b)	Spouštění statorovým spouštěčem	180
c)	Spouštění přepínáním hvězda—trojúhelník	180
d)	Spouštění spouštěčem transformátorem	182
e)	Spouštění rozběhovou spojkou	182
53.2	Spouštění asynchronních kroužkových motorů	183
a)	Spouštění ručním spouštěčem	183
b)	Spouštění kontrolérem	183
54.	Řízení otáček asynchronních motorů	184
54.1.	Řízení otáček změnou frekvence	184
54.2.	Řízení otáček přepínáním počtu pólů	184
54.3.	Řízení otáček změnou skluzu	184
55.	Jednofázové asynchronní motory	185
55.1.	Princip jednofázového asynchronního motoru	185
55.2.	Jednofázový asynchronní motor s rezistorem v rozběhovém vinutí	187

55.3.	Jednofázový asynchronní motor s kondenzátorem v rozběhovém vinutí	187
55.4.	Trojfázový asynchronní motor připojený k síti jako jednofázový motor	189
56.	Malé indukční motorky	190
56.1.	Motorek se stíněným pólem	190
56.2.	Motorek s hladkým rotorem (systém Ferraris)	191
57.	Zvláštní indukční stroje	191
57.1.	Asynchronní generátor	191
57.2.	Natáčivý transformátor	192
VIII.	STEJNOSMĚRNÉ GENERÁTORY	194
58.	Podstata generátoru (dynamy); jeho hlavní části	194
59.	Činnost komutátoru a komutace	196
60.	Reakee kotvy	199
61.	Druhy a vlastnosti dynam	200
61.1.	Dynamo s cizím buzením	201
61.2.	Dynamo s paralelním buzením	202
61.3.	Dynamo se sériovým buzením	203
61.4.	Kompaundní a protikompaundní dynamo	203
62.	Paralelní chod dynam	204
63.	Zvláštní dynamy	206
63.1.	Svařovací dynamy	206
	a) Dynamo s příčným polem	206
	b) Dynamo s pohyblivým pólem	207
63.2.	Vlakové dynamo	207
63.3.	Dynamometry	208
63.4.	Tachodynamo	208
IX.	STEJNOSMĚRNÉ MOTORY	209
64.	Podstata, konstrukce, řízení otáček a brzdění stejnosměrných motorů	209
65.	Druhy a vlastnosti stejnosměrných motorů	211
65.1.	Motor s cizím buzením	213
65.2.	Motor s paralelním buzením	213
65.3.	Motor se sériovým buzením	214
65.4.	Motor se smíšeným buzením	215
66.	Malé stejnosměrné motorky	215
67.	Stejnosměrné soustrojí	216
67.1.	Leonardova skupina	217
67.2.	Ilgnerova skupina	218
X.	STŘÍDAVÉ GENERÁTORY	219
68.	Popis trojfázových generátorů	219
69.	Alternátor při chodu naprázdno a při zatížení	223
70.	Řízení napětí alternátoru	225
71.	Paralelní chod alternátorů	226
72.	Zubový alternátor	228
73.	Malé alternátory se stálými magnety	229
XI.	SYNCHRONNÍ MOTORY	230
74.	Popis synchronního motoru a jeho točivý moment	230
75.	Použití synchronních motorů, jejich výhody a nevýhody	230
76.	Spouštění synchronních motorů	231
77.	Synchronní kompenzátor	232
78.	Synchronizovaný asynchronní motor	233
79.	Selsyn	233
80.	Malé synchronní motorky	234
XII.	STŘÍDAVÉ KOMUTÁTOROVÉ MOTORY	236
81.	Úvod	236
82.	Trojfázový komutátorový derivační motor napájený do statoru	236
83.	Trojfázový komutátorový derivační motor napájený do rotoru	239

84.	Jednofázový komutátorový sériový motor	240
85.	Univerzální komutátorový motorek	241
86.	Odrušení jednofázových komutátorových motorků	241
XIII.	POLOVODIČOVÉ SOUČÁSTKY	243
87.	Krystalová struktura polovodičů	243
88.	Zjednodušený výklad usměrňovacího účinku přechodu PN	245
89.	Usměrňovací diody	247
	a) Plošná usměrňovací dioda	247
	b) Rychlá usměrňovací dioda	248
	c) Lavinová usměrňovací dioda	248
	d) Schottkyho usměrňovací dioda	248
90.	Napěťová regulační dioda	249
91.	Hradlová fotodioda a sluneční baterie	249
92.	Usměrňovací články	249
92.1.	Kuproxidový usměrňovací článek	249
92.2.	Selenový usměrňovací článek	250
93.	Tranzistor	251
	a) Princip plošného tranzistoru	251
	b) Základní zapojení tranzistorů	253
	c) Nízkofrekvenční tranzistorový zesilovač	255
94.	Obousměrný diodový tyristor (diak)	256
95.	Triodový zpětně závěrný tyristor	256
96.	Obousměrný triodový tyristor (triak)	259
XIV.	VÝKONOVÉ POLOVODIČOVÉ MĚNIČE	262
97.	Rozdělení výkonových polovodičových měničů	262
98.	Usměrňovače	262
98.1.	Rozdělení usměrňovačů	263
98.2.	Zapojení neřízených usměrňovačů	263
	a) Jednofázový jednopulsní usměrňovač	263
	b) Jednofázový dvoupulsní usměrňovač v uzlovém zapojení	264
	c) Jednofázový dvoupulsní usměrňovač v můstkovém zapojení	264
	d) Trojfázový usměrňovač v uzlovém zapojení	265
	e) Trojfázový usměrňovač v můstkovém zapojení	265
98.3.	Řízené usměrňovače	266
98.4.	Jištění polovodičových usměrňovačů proti přepětím a nadproudům	267
99.	Střídače	269
100.	Střídavé měniče	269
	a) Střídavý měnič s vnější zátěžovou komutací	270
	b) Průměrný měnič frekvence	270
101.	Stejnosměrné měniče	270
XV.	MĚŘICÍ PŘÍSTROJE A MĚŘENÍ	272
102.	Rozdělení měřicích přístrojů	272
103.	Druhy měřicích přístrojů	273
103.1.	Přístroje s otočným magnetem	273
103.2.	Magnetoelektrické přístroje	274
103.3.	Magnetoelektrické poměrové přístroje	275
103.4.	Feromagnetické přístroje	275
103.5.	Elektrodynamické přístroje	276
103.6.	Ferodynamické přístroje	276
103.7.	Indukční přístroje	276
103.8.	Tepelné přístroje	278
103.9.	Rezonanční přístroje	278
103.10.	Elektrostatické přístroje	279
104.	Důležité údaje na měřicích přístrojích a základní pojmy pro elektrická měření	280
105.	Měření elektrických veličin	282
105.1.	Měření elektrického proudu	283
105.2.	Měření elektrického napětí	286
105.3.	Měření elektrického odporu	288
	a) Měření elektrického odporu voltmetrem	288

b) Měření elektrického odporu ampérmetrem a voltmetrem	289
c) Měření elektrického odporu poměrovým ohmmetrem	289
d) Měření elektrického odporu ohmmetrem OM 4	290
e) Měření elektrického odporu univerzálním přístrojem PU 120	290
105.4. Měření indukčnosti	291
a) Měření indukčnosti cívky pomocí můstku	291
b) Měření malých indukčností	292
c) Měření indukčnosti cívky bez jádra ampérmetrem a voltmetrem	292
d) Měření indukčnosti cívky se železným jádrem ampérmetrem, voltmetrem a wattmetrem	292
e) Měření vzájemné indukčnosti	293
105.5. Měření kapacity	294
a) Měření kapacity kondenzátoru voltmetrem	294
b) Měření kapacity kondenzátoru ampérmetrem a voltmetrem	295
c) Měření kapacity kondenzátoru rozdělením elektrického náboje	295
d) Měření kapacity kondenzátoru univerzálním měřicím přístrojem C 4313	295
105.6. Měření frekvence	296
105.7. Měření účiníku	296
a) Měření účiníku ampérmetrem, voltmetrem a wattmetrem	296
b) Měření účiníku fázoměrem	297
105.8. Ukažovatel sledu fází	298
105.9. Měření elektrického výkonu	298
a) Měření výkonu stejnosměrného proudu	298
b) Měření výkonu střídavého proudu jednofázové soustavy	298
c) Měření výkonu střídavého proudu trojfázové soustavy	301
Měření výkonu proudu trojfázové soustavy při souměrném zatížení	301
Měření výkonu proudu trojfázové soustavy při nesouměrném zatížení	302
d) Měření jalového výkonu střídavého proudu	303
105.10. Měření elektrické energie	304
XVI. ELEKTRICKÉ SVĚTLO A OSVĚTLENÍ	306
106. Podstata světla	306
107. Základní pojmy a jednotky	307
108. Elektrické zdroje světla	308
108.1. Žárovky	308
108.2. Halogenové žárovky	310
108.3. Zářivky	310
108.4. Rtuťové výbojky	312
108.5. Halogenidové výbojky	313
108.6. Sodíkové výbojky	314
109. Druhy svítidel a osvětlení	315
110. Požadavky na správné osvětlení	315
111. Výpočet elektrického osvětlení	316
111.1. Výpočet osvětlení bodovou metodou	317
111.2. Výpočet osvětlení tokovou metodou	319
a) Výpočet osvětlení žárovkami	322
b) Výpočet osvětlení zářivkami	322
111.3. Výpočet osvětlení metodou poměrného příkonu	323
112. Měření osvětlení	324
XVII. ELEKTRICKÉ TEPLO A CHLAZENÍ	326
113. Elektrické teplo	326
113.1. Odporový ohřev	326
113.2. Ohřívače vody	328
a) Ponorné ohřívače	328
b) Průtokové ohřívače	328
c) Tlakový zásobník	328
d) Přepadový zásobník	330
e) Výpustný zásobník	330
113.3. Obloukový ohřev	330
113.4. Indukční ohřev	331
113.5. Infračervený ohřev	331
113.6. Dielektrický ohřev	333

114.	Elektrické chlazení	333
	a) Kompresorová chladnička	334
	b) Absorpční chladnička	335
	c) Polovodičová chladnička	336
XVIII.	VÝROBA A ROZVOD ELEKTRICKÉ ENERGIE	337
115.	Rozdělení elektráren	337
116.	Tepelné elektrárny	337
116.1.	Parní elektrárny	337
116.2.	Teplárny	339
116.3.	Elektrárny se spalovacími turbínami	340
117.	Jaderné elektrárny	341
118.	Vodní elektrárny	341
118.1.	Průtočné elektrárny	341
118.2.	Přehradní (akumulační) elektrárny	343
118.3.	Přečerpávací elektrárny	343
119.	Elektrické stanice	343
119.1.	Transformovny	343
119.2.	Spínací stanice	344
119.3.	Měnirny	344
120.	Rozvod elektrické energie od elektrárny až do míst spotřeby	345
121.	Rozvod elektrické energie v obytné budově	347
121.1.	Elektrická přípojka	347
121.2.	Elektrický rozvod v obytné budově	348
XIX.	BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ PROTI ÚRAZŮM ELEKTRICKÝM PROUDEM	350
122.	Druhy prostředí a krytí elektrických zařízení	350
123.	Rozdělení prostorů z hlediska nebezpečí úrazu elektrickým proudem	351
124.	Úrazy elektrickým proudem	352
125.	Ochrana před nebezpečným dotykovým napětím	353
126.	Práce na elektrickém zařízení	358
XX.	PRVNÍ POMOC PŘI ÚRAZU ELEKTRICKÝM PROUDEM	360
	Literatura	362
	Rejstřík	364